

DE KRACHT VAN DE GEMEENTE

De basisbehoeften en basisrechten van elke inwoner: gezonde lucht, proper water, een leefbare omgeving en voldoende natuur in de buurt. Het lijkt een cliché, maar hoeft geen utopie te zijn, zelfs niet in het dichtbevolkte Vlaanderen, en zelfs niet in het snel dichtgroeïende Kontich.

Die basisrechten zijn, laat ons het daarover eens zijn, verre van gerealiseerd. Maar ze zijn wél realiseerbaar, en de gemeente heeft daarbij een grote verantwoordelijkheid. Met de beperkte financiële en logistieke middelen, en met gezonde porties inventiviteit en inzet kan op lokaal niveau veel gebeuren voor een beter milieu en een sterkere natuur. De milieuraad doet een oproep voor meer bestuurs- en leefkwaliteit in Kontich.

Pleidooien voor een groenere, gezondere gemeente stoten vaak op praktische bezwaren. De gemeente is niet bevoegd voor dit, de gemeente heeft geen geld voor dat. Een ander excuus is dat wat de gemeente doet 'hoogstens een druppel op een hete plaat' is. 'Waarom zouden wij ons inspannen als de anderen niet meedoen?'

En toch: de gemeente is hét cruciale niveau als het op milieu en natuur aankomt. De grote troef van de gemeente is dat dit niveau het dichtst bij de inwoners staat. De gemeente kan mensen aanspreken op een begrijpbare, zichtbare manier. Berichten over lokale ontwikkelingen en gebeurtenissen worden gretig gevolgd. En de inwoners worden ook sneller met de resultaten van het beleid geconfronteerd.

Zelfs met beperkte middelen is er veel mogelijk. Anders dan vaak gedacht wordt zijn meestal niet 'mensen en middelen' de beperkende factor, maar wel durf en ambitie. De milieuraad wil in het hiernavolgende memorandum de mogelijkheden aangeven die in een beleidsprogramma voor de volgende legislatuur kunnen opgenomen worden.

Natuurlijk heeft het zin. Zelfs als andere gemeenten, provincies, gewesten, de federale staat of andere landen niet meteen volgen, is het in alle opzichten gezelliger, gezonder en veiliger om in een milieubewuste gemeente te wonen.

En meestal ook goedkoper.

De milieuraad speelde met plezier in op een initiatief van de Bond Beter Leefmilieu, om aan de beleidskandidaten voor de toekomst dit memorandum te schrijven. Om hen kenbaar te maken wat deze adviesraad belangrijk vindt, en graag gerealiseerd ziet in de nabije toekomst.

ZUIVER WATER

een integraal waterbeleid voor de gemeente

Beleid

De Europese Kaderrichtlijn Water vormt de basis voor het integraal waterbeleid. Die richtlijn benadert water in al zijn vormen tegelijk: het is juist de onderlinge samenhang tussen oppervlaktewater, grondwater, riolering, drinkwaterbereiding, industrieel gebruik die van belang is. Water wordt bekeken in al zijn mogelijke gebruiksfuncties ten behoeve van de verschillende (economische) sectoren maar ook in zijn relaties met de omgevende natuur. En bovendien is ook de toekomst een zorg: ook het waterbeleid past nu de principes van de duurzame ontwikkeling toe.

Via Europa en Vlaanderen heeft het integraal waterbeleid in de voorbije jaren ook de gemeenten bereikt. Dit is een kans die met beide handen moet gegrepen worden.

Vlaanderen heeft de richtlijn vertaald in het decreet Integraal Waterbeleid (IWB). De meeste uitvoeringsbesluiten moeten nog komen, maar gelukkig was dat nagenoeg nergens een excuus om stil te zitten. DuLo waterplannen, opgemaakt in het kader van de samenwerkingsovereenkomst, vormen de aanloop naar de deelbekkenbeheersplannen. Het is nu aan ons allen om ervoor te zorgen dat het niet bij plannen blijft.

Uitdagingen

Vlaanderen loopt serieus achter in het zuiveren van huishoudelijk afvalwater. De verplichting om tegen 31/12/2005 alle huishoudelijk afvalwater te zuiveren, is aan dit geweest, -één van de rijkste ter wereld!- zonder al te veel rumoer voorbijgegaan: nauwelijks 60 % van de huishoudens is aangesloten op een zuiveringsstation.

Er moet er nog enorm geïnvesteerd worden in rioleringen die aansluiten op het bestaande 'centrale' netwerk. Daarbij gaat het om bijkomend aansluiten van woningen én het onderhouden en verbeteren van de bestaande infrastructuur, en het optimaliseren ervan, -niet in het minst door afkoppeling van de regenwateraanvoer.

Voor groeperingen van woningen die niet op dit systeem zullen kunnen aansluiten moet een oplossing komen via kleinere netwerken aangesloten op kleinschalige waterzuiveringsinstallaties (KWZI). Indien ook daarvoor geen mogelijkheid bestaat, moet de woning voorzien worden van een IBA(individuele behandeling afvalwater). De afbakening van deze zones is pas gebeurd, de studie over de technische en financiële consequenties ervan liggen op de tafel van de volgende legislatuur.

Het driesporenbeleid van de Vlaamse regering schuift die verantwoordelijkheid grotendeels door naar de gemeenten. Die daarmee in een ongemakkelijke positie raakten: de vooropgestelde timing is kort en de investeringsbehoefte is groot ten opzichte van het totale gemeentelijke budget. De gevolgen van een ongelijke ruimtelijke ordening, die verspreide bewoning toestond, laten zich nu voelen.

Kontich was één van de gemeenten die over het beheer en de uitbouw van riolerings- en grachtenstelsel een overeenkomst afsloot met de drinkwatermaatschappij. Wellicht een goeie zaak, -de toekomst zal het moeten bewijzen-, vanwege de inbreng aan professionaliteit en know-how. Maar op dit ogenblik gaat de meeste aandacht naar de financiële aspecten van de zaak. En blijft de inhoud (wat gaan we doen, hoe halen we de doelstellingen) veelal onderbelicht.

De gevolgen van de achterstand inzake waterzuivering zijn voor iedereen zichtbaar. Slechts 2% van de waterlopen haalt de Vlaamse basiskwaliteitsnormen. 74% van de meetplaatsen heeft een verontreinigde of sterk verontreinigde waterbodem. Vlaanderen heeft de slechtste waterkwaliteit van geheel Europa. Onze regio gaat nog eens vrolijk onder dat Vlaamse gemiddelde. Kontich doet het al evenmin beter, en kan niet eens met een beschuldigende vinger stroomopwaarts wijzen: nagenoeg alle beken ontspringen hier!

Overstromingen en de aanpak ervan blijven een probleem. Ondanks geregeld terugkomende wateroverlast blijkt het heel moeilijk om brongerichte maatregelen (afkoppeling en infiltratie) en geïntegreerde oplossingen (zoals natuurlijke overstromingsgebieden, erosiebestrijdende maatregelen) in de praktijk om te zetten. De juridische onzekerheden rond de watertoets -door het ontbreken van een uitvoeringsbesluit- maken dat ook dit instrument te weinig zichtbare effecten op het terrein haalt bij bouw- en verkavelingsprojecten. Met een minimum aan moed en doorzettingsvermogen kan een gemeentebestuur nochtans volwaardig anticiperen op te verwachten overlastproblemen; een kwestie van het algemeen belang van huidige en toekomstige generaties te laten voorgaan op het individuele belang van eigenaar, ontwikkelaar of promotor.

Slechts enkele menselijke generaties waren nodig om in onze streken de beken en grachten te vervreemden van hun natuurlijke eeuwenoude brongebieden. Andermaal: ook in deze tendens liet Kontich zich niet onbetuigd: de brongebieden van nagenoeg alle beken raakten bebouwd, en wat er aan natuurlijke wetlands nog resteert ligt zwaar onder druk. Terwijl het juist de bron- en kwelgebieden zijn die de bron vormen voor natuur. Bekken en grachten zijn pas optimaal in hun functie van waterbeheersing, en worden pas geapprecieerd door het grote publiek als ze ingebed zitten in hun normale, natuurlijke oevers. Een voorwaarde die met bijzonder weinig middelen, en heel veel goede wil kan worden bereikt. Een gemeente geeft op die manier een enorme kans aan het behoud van natuurlijke diversiteit.

wat we belangrijk vinden:

1. deelbekkenbeheersplan: uitvoeren, evalueren, nieuwe plannen

De deelbekkenbeheersplannen voor de bekkens Beneden Vliet en Beneden Nete werden afgewerkt. Kontich haalde dus, samen met de omliggende gemeenten, de limietdatum, vooral vanwege het samenwerkingsinitiatief dat ontwikkeld werd door de provincie. In die plannen komen vooral concrete acties.

Waar het nu op aankomt, is dat de gemeente ervoor moet zorgen dat de acties die in dit plan zijn aangekondigd, ook effectief worden uitgevoerd en tot de gewenste resultaten leiden. In de tweede helft van de periode 2007-2012 wordt een evaluatie voorzien, waarin bekeken wordt welke doelstellingen gehaald zijn, en waar nog werk is,— om dat dan weer in 2012 in nieuwe beheersplannen te verwerken.

2. afvalwater: afkoppelen en aansluiten

De twee grootste problemen in onze afvalwaterzuivering: enerzijds belandt het afvalwater van meer dan vier op de tien Vlamingen ongezuiverd in de natuur, en anderzijds is het afvalwater dat wél de zuivering haalt, te veel vermengd met (proper) regen- en grondwater. Dat laatste bemoeilijkt de zuivering. Bovendien komt bij elke stortbui via overstorten ongezuiverd water en slib in de omgeving terecht. De boodschap blijft: afkoppelen en aansluiten!

afkoppelen...

De gemeente moet zich ertoe verbinden om bij nieuwe of vernieuwde rioleringen regenwater en afvalwater gescheiden af te voeren. Zo bouwen we toekomstgericht naar een volledig gescheiden systeem.

Regenwater hoort nu eenmaal van nature thuis in het grachtensysteem. Grote verharde oppervlaktes, drainages, beken en grachten mogen zeker niet afwateren in het rioleringsnet. De gemeente zorgt voor een inventarisatie van de knelpunten én een actieplan om ze op te lossen.

Ook bij de gezinnen kan vaak minstens een deel van het regenwater afgekoppeld worden naar een regenput, of naar de tuin. Dat besef vindt van langsom meer terug ingang. In de mate dat de afkoppeling niet al wordt opgelegd door hogere overheden, moet de gemeente dat bewustmakingsproces actief aan de gang houden: subsidiëren, eigen gemeentelijke (voorbeeld)initiatieven, en waar nodig aangepaste gemeentelijke reglementering. Het algemeen bouwreglement, momenteel in opmaak, en zonder enige twijfel snel aan een update toe, moet dit soort ecologische principes, heel prominent, op de voorgrond zetten.

...en aansluiten !

Het afvalwater moet effectief de zuivering bereiken. Op basis van het zoneringsplan moet er een uitvoeringsplan komen met daarin een oplisting van alle projecten die nodig zijn om een volledige

sanering van het gemeentelijk grondgebied uit te voeren en het afvalwaterstelsel goed te laten functioneren, –inclusief timing en financiering!

Het bestaande riolerings- en grachtenstelsel moet optimaal onderhouden worden, een constante monitoring moet zorgen voor een snelle opsporing en aanpak van problemen, gebreken en overtredingen. Een onderhoudsplan voor de rioleringen, en een beheersplan voor grachten en bermen zijn geen luxe, maar een noodzaak.

Afvalwaterzuivering is –financieel bekeken– de grootste milieu-uitdaging voor de gemeente in de straks van start gaande legislatuur. De moeilijke kostenverdeling en de grote verschillen tussen gemeentes mogen geen reden zijn om bij de pakken te blijven zitten. De samenwerkingsovereenkomst die de gemeente hiervoor afsloot met Ri-Ant kan een belangrijke stap in de goede richting betekenen, voor zover daarmee een versnelde planning op een kostenefficiënter wijze kan afgewerkt worden.

De gemeente mag zich niet verschuilen achter deze samenwerkingsconstructie: de gemeente heeft onverminderd de eindverantwoordelijkheid, om ervoor te zorgen dat het geplande ook effectief en efficiënt wordt uitgevoerd.

3. zuinig drinkwatergebruik

Zuiver water is schaars, het kost geld, moeite en neemt ruimte in beslag voor de nodige infrastructuur, om het van elders aan te voeren, tot drinkwaterkwaliteit te zuiveren, en te vervoeren. De gemeente heeft de blijvende opdracht om de inwoners aan te zetten tot zuinig drinkwaterverbruik. Niet alleen bij de gezinnen, maar ook bij de landbouwers en de industrie ligt nog een groot besparingspotentieel. De gemeente moet geregeld informatie verschaffen over het actueel drinkwaterverbruik binnen de gemeente. Daaraan moeten tips gekoppeld worden om het verbruik omlaag te halen. Het hergebruik van water, en het gebruik van regenwater moet gestimuleerd worden. Een wateraudit bij de planning voor bouwkundige ingrepen kan een duurzaam watergebruik mogelijk maken.

4. voorkomen van wateroverlast

Het beleid is er veelal op gericht geweest om water zo snel mogelijk af te voeren. In de voorbije jaren zijn we geleidelijk tot het besef gekomen dat het oude beleid van indammen en afvoeren niet werkt. Een te snelle afvoer van regenwater leidt tot wateroverlast, overstromingen, erosieproblemen en op andere plaatsen tot verdroging. Alles wijst erop dat bij ongewijzigd beleid, de problemen nog zullen vergroten. Een andere aanpak is nodig. We moeten ervoor zorgen dat het water daar waar het valt langer vastgehouden wordt. En wat we niet kunnen vasthouden of infiltreren, moeten we bergen en vertraagd afvoeren. Concreet:

vasthouden, infiltreren en hergebruik

Water moet zo lang mogelijk tegengehouden worden op de plaats waar het valt en waar mogelijk in de grond sijpelen. Het aangepaste bouwreglement is daarbij een begin; de gemeente kan, ook al in het kader van de watertoets, de nodige tools aanreiken om na te gaan wat de infiltratiemogelijkheden zijn: GIS-gerelateerde gegevensbanken, grondwatermodellen per deelbekken, documentatie infiltratie- en groendaksystemen...

De gemeente kan die tools ook gebruiken voor een efficiënte controle op infiltratievoorzieningen, net zoals ze dat ook zou kunnen voor het nazicht van de correcte aansluiting op de waterafvoersystemen.

De gemeente speelt ook een voorbeeldrol in de vertraagde afvoer van regenwater. En is het dus aan zichzelf verplicht net zo goed infiltratievoorzieningen en groendaken te voorzien bij gemeentelijke projecten, hierover naar de bevolking te communiceren, en ze te stimuleren om dit voorbeeld te volgen.

grachtenbeleid

Herwaardering van het grachtenstelsel is cruciaal. Een beheers- en onderhoudsplan is één ding, een toekomstgerichte beleidsvisie daarbij noodzakelijk. Grachten moeten, waar mogelijk, terug opgelegd worden, en, uiteraard, moet er een verbod gelden voor het dempen of overmatig

overkluisen van bestaande grachten. De gemeente moet actief een dergelijke verordening doen naleven.

Het ruimtelijke ordeningsbeleid van een gemeente moet altijd in eerste instantie worden uitgetekend op basis van bestaande (landschaps)elementen. Het grachtenstelsel, met inbegrip van de omgevende structurerende lijn- en puntvormige elementen moet daarin dus een vooraanstaande betekenis krijgen. Eenvoudigweg, omdat een ruimtelijke ordening zonder aandacht voor water, onvermijdelijk tot problemen op termijn leidt.

5. erosie en sediment

Erosie vormt niet overal een probleem. Waar dat wel het geval is, is efficiënte erosiebestrijding aangewezen. De Code van Goede Praktijk voor het opmaken van een erosiebestrijdingsplan dient als leidraad. De focus moet liggen op inventarisering van de knelpunten en erosiepreventie.

Het lijkt zo ontzettend logisch, en toch wordt er tot nu toe te weinig aandacht aan besteed: wie erosie ter plekke vermijdt, vermijdt ongewenste sedimentafzetting een eind verderop, en steekt toch maar mooi een flink deel van het geld voor die vervelende, storende en dure jaarlijkse slibruiming op zak. De beken houden hun natuurlijke dwarsprofielen, de oevers hun natuurlijke biotoop, zonder storingsvegetatie. Natuurbeheer kan soms zo ontzettend eenvoudig zijn...

6. ruimte voor water.....

In het recente verleden kwamen in Kontich verschillende verkavelings- of grote bouwprojecten in conflict met de feitelijke hydrogeologische beperkingen van de omgeving. Een gedegen watertoets zou op dat moment pijnlijk scherp aangetoond hebben dat de baten grotendeels voor de privé-ontwikkelaar, en de kosten voor de gemeenschap zouden zijn. Wie water niet de ruimte geeft die het historisch gezien altijd had, verschuift onvermijdelijk de lasten naar volgende generaties.

De gemeente zou infiltratie- en overstromingsgebieden moeten aanduiden in bijzondere plannen van aanleg (BPA) of de ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP). De gemeentelijke BPA's en RUP's moeten werkelijk fysieke ruimte voorzien in het verordenend grafisch plan. De bijhorende stedenbouwkundige voorschriften moeten de functie van deze gebieden duidelijk vermelden. De waterberging biedt daarbij goede mogelijkheden voor (zachte) recreatie, natuurontwikkeling en versterking van natuur en landschap.

Verkavelingsvoorschriften moeten gebaseerd zijn op een gedegen watertoets, die de bestaande hydrografie, én de effecten van de stedenbouwkundige ingreep daarop beschrijft. De voorschriften moeten ruimte voorzien, afhankelijk van de toestand, voor waterberging, infiltratie en vertraagde afvoer van regenwater.

Een grondwatermodellering, waarmee de actieve grondwaterfluctuaties en -stromingen in beeld worden gebracht, moet mee als basis dienen voor een plaatselijke herwaardering van grachtenstelsels. Datzelfde grondwatermodel vormt de ruggengraat van elke watertoets.

..... is ruimte voor natuur.

Beekvalleien verdienen herwaardering en een plaats in de ruimtelijke structuur van de gemeente - als natuurgebied of als verbindingsgebied.

Niet alleen de mens en zijn activiteiten zijn gebaat bij meer ruimte voor proper water. Het is een noodzaak voor natuurontwikkeling. Want waar ruimte komt voor water, komt ruimte voor natuur. Rechtgetrokken grachten en beken terug een kans geven om te meanderen, daarmee zorg je niet alleen voor meer bergingscapaciteiten voor een vertraagde afvoer (en dus minder overstromingen op plaatsen waar we die liever niet hebben), maar ook voor meer, –en vooral betere– natuur. Dezelfde natuur, met name, die eeuwenlang onafscheidelijk met die beken verbonden was.

7. grondwater

Grondwater is van nature zuiver; of zou dat moeten zijn. Eeuwenlang heeft de combinatie van tijd en bodem voor een perfecte filtering gezorgd, nu lukt dat niet meer. Nog afgezien van organische of accidentele chemische verontreiniging, is er een sluipende bron: die van de pesticidenresidu's. Vandaar de noodzaak om als gemeente verder te gaan op de verplichtingen die van hogerhand werden opgelegd om de pesticidengebruik door openbare diensten aan banden te leggen: onkruidbeheersing (want dààrover gaat het vooral) kan veel makkelijker en goedkoper door de regels van de natuur zelf te volgen, dan door inzet van chemische middelen. Ze verstoren de bodem, daar komen storingsvegetaties van, en je kunt opnieuw beginnen. Geld weggesmeten, dus, vandaar de noodzaak van een degelijk reductieplan. We komen daarop terug in het laatste hoofdstuk van dit memorandum. Algemene leidraad is in ieder geval terug te vinden in de campagne 'zonder is gezonder' van de Vlaamse regering.

Natuurlijk heeft het geen zin dat de gemeente vele inspanningen doet, terwijl de inwoners de spuit, soms ook op openbaar groen, blijven hanteren. Als de inwoner, al dan niet via een politiereglement, gestimuleerd wordt om de stoep "proper" te houden, dan treedt hij feitelijk op in opdracht van de gemeenschap, de gemeente. En dient hij zich te houden aan de engagementen die de gemeente hierover in een reductieplan vastlegde. De gemeente heeft hier een sensibiliserende en informerende taak: info-avonden, voorbeeldprojecten, een lokaal aanspreekpunt, promotie van ecotuinen behoren tot de mogelijkheden.

't is echt niet zo ver, van Kyoto naar Kontich.

Beleid

Op 16 februari 2005 is het Kyoto-protocol in werking getreden. België moet de uitstoot tegen 2012 met 7,5% verminderen ten opzichte van 1990 (en eigenlijk had hier 20% ten opzichte van 2006 moeten staan, en is de vereiste inspanning echt wel zeer groot, want onze uitstoot is in de voorbije jaren sterker gestegen dan ooit). Volgens sommigen is dit een onmogelijke opdracht. Maar dat is het niet als iedereen een steentje bijdraagt.

Zeker de gemeente kan en moet daarbij een rol spelen. België en Vlaanderen spelen hun rol, maar de gemeenten kunnen hier hun verantwoordelijkheid opnemen: enerzijds staan zij het dichtst bij de gezinnen, en die staan via de woning en hun auto in voor een almaar toenemend aandeel in de vervuiling, maar anderzijds zijn zij zelf dikwijls één van de belangrijkste werkgevers en gebouweneigenaars in de gemeente.

Stand van zaken

Het klimaatbeleid in België en Vlaanderen komt maar traag van de grond; zoals zo dikwijls een gevolg van communautair getouwtrek. De overtuiging leeft dat Vlaanderen nu al meer inspanningen doet dan andere landen, en dat wij als doorvoerland met een zware chemische industrie ook niet veel bewegingsruimte hebben. Alleen al over de verdeling van de inspanningen tussen de Vlaanderen, Wallonië en de federale overheid werd jaren gediscussieerd.

Op dit moment stoot Vlaanderen 12% meer uit dan in 1990. Het jongste milieurapport, MiRa-T 2004, windt er geen doekjes om. De evolutie is op alle vlak negatief. De emissie daalt niet, wel integendeel; de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer neemt verder toe; de temperatuur stijgt.

In Vlaanderen is 84 % van de broeikasgasuitstoot een direct gevolg van het energiegebruik, in het bijzonder van de verbranding van fossiele brandstoffen (steenkool, aardolie en aardgas). Dat betekent dat de vermindering vooral moet gezocht worden in de ontwikkeling van zuiniger technieken en processen, 'rationeel energiegebruik' (REG) en omschakeling naar hernieuwbare energie.

De verschillende overheden kijken vooral naar elkaar en de gemeenten worden vaak over het hoofd gezien. Jammer, want bij sommige gemeenten bestaat interesse en bij alle gemeenten veel potentieel. Sommige gemeenten tonen al lang interesse. Zij traden toe tot het klimaatverbond en gingen het engagement aan om hun uitstoot met 50 % te verminderen.

Deze campagne werd recent concreter uitgewerkt en in de praktijk gebracht door het initiatief 'klimaatwijken'. Groepen gezinnen in de wijk en de gemeente, samengebracht in klimaatwijken, gingen vanaf oktober, Maand van de Energiebesparing, een zes maanden durende weddenschap aan. Ze wedden met hun gemeentebestuur dat ze 8 % kunnen sparen op hun energiefactuur op zes maanden tijd.

Het zijn goedbedoelde, en zeker te ondersteunen initiatieven, maar ze mogen niet dienen als enige uithangbord voor een modern energiebeleid van een gemeente. Daar zijn meer, en omvattender concrete acties voor nodig.

wat we belangrijk vinden:

1. inwoners aanzetten tot zuinig energiegebruik.

Dat de gemeente natuurlijk zelf ook het voorbeeld moeten geven, daar hebben we het verder nog uitgebreider over. Maar daar mag het niet bij blijven. Een mix van informatie, sensibilisatie en premies is de beste kyoto-cocktail om effectieve resultaten te bereiken op lokaal niveau:

- De gemeente kan informatie op maat aanbieden via een energieloket of een energie- en milieuwinkel.
- De gemeente kan educatieve acties opzetten voor bouwheren, architecten, installateurs en zelfbouwers in samenwerking met de provincie of de intercommunale en hiervoor beroep doen op milieurorganisaties of adviesbureaus.

- De gemeente kan premies uitreiken voor 'e-novatie' bij renovatie zodat de renovatie een duurzaam karakter heeft (doorgedreven isolatie is de basis, zowel voor muren, dak, vloer als ramen). Bij nieuwbouw kan een premie gegeven worden voor de installatie van hoogrendementglas, doorgedreven isolatie (K-30 norm), ventilatietechnieken, efficiënte verwarmingstechnieken of het gebruik van zonne-energie.
- Stedenbouwkundige voorschriften mogen duurzaam bouwen niet belemmeren. Integendeel: het bouwreglement moet minstens een paragraaf over duurzaam bouwen omvatten.
- Verbouwingen die nodig zijn om de wettelijk voorziene isolatiewaarden voor nieuwbouw te bereiken moeten in principe altijd toegestaan worden.
- De gemeente kan ook creatief gebruik maken van instrumenten zoals lokale reglementen (verkavelingverordeningen, criteria bij het bouwen en wonen,...), premies en subsidies (zonne-energie, isolatie,...) maar ook een hele waaier aan sociale instrumenten zoals cursussen voor de bouw van laagenergiewoningen, opzetten van klimaatwijk-campagnes, coöperaties die samen investeren in duurzame energiebronnen steunen,...
- Verkavelingen moeten trouwens van bij de planning opgevat worden met het oog op een duurzame toekomst. Dat betekent ondermeer dat meer aandacht gaat naar de (dak)oriëntatie van de woningen, en het vermijden van onderlinge schaduw hinder, om plaatsing van zonneboilers of fotovoltaïsche panelen mogelijk te houden.

Als we in Kontich een echt energiebeleid willen opzetten dan moeten we ongetwijfeld met een dergelijke mix van instrumenten voor de dag komen. Maar dan moeten we nog veel verder gaan. Wat elders kon, moet minstens onderzocht, en zo mogelijk ook gerealiseerd en/of gepromoot worden: energiezuinige wijken, sociaal en ecologisch wonen, wijkverwarming met mini WKK systemen, zonne-installaties, ruimte voor participaties in windenergie.

De promotie vraagt om een integrale gemeentelijke energieaanpak. En dat geldt zeker, -nu gemeenten van langsom meer actieve medespeler worden in (sociale) woningbouw-, voor de realisatie (ecologische verkavelingen, aandacht voor oriëntatie,...)

2. ruimte voor hernieuwbare energie

Zo weinig mogelijk energie verbruiken, akkoord. Maar een energieproductie zal altijd nodig zijn. Investeren in minder grootschalige en meer gedecentraliseerde energieopwekking zit nu wel in de lift, maar er is niets op tegen om dat als gemeente ook actief te gaan aanmoedigen. En/of minstens daarvoor ook de nodige ruimte en het nodige beleidskader te voorzien. Waar enkele jaren geleden een klein windmolenpark enigszins door het beleid werd weggelachen, is dat momenteel niet meer zo onrealistisch.

Je kunt het verlies van de energie-dividenden in het gemeentebudget ook positief bekijken. Er staat de gemeente nu veel minder in de weg om actief een rol te gaan spelen in projecten voor hernieuwbare energie; potentiële investeerders zijn er genoeg op een markt die uiterst scherp op zoek is naar mogelijkheden om de opgelegde doelstellingen te halen. Via concessies en aandelen kunnen gemeente, bedrijven en gezinnen er ook nog aan verdienen.

3. verstandig mobiel

Maar daarover verder in dit memorandum.

NATUUR VOOR IEDEREEN

groen, natuur en bos als opstap naar duurzame ontwikkeling

Beleid

Het blijft klinken als een cliché: gemeenten moeten investeren in meer natuur en bos op hun grondgebied. In Vlaanderen is natuur is sterk bedreigd, en ondanks de hoerastemming die je de voorbije jaren kon horen bij losstaande, schaarse initiatieven, is de toestand nog altijd verre van rooskleurig.

Topprobleem is ook in deze materie dat iedereen bij voorkeur naar iedereen kijkt. Nochtans moet de gemeente zeker niet wachten op Europese regels of op gewestelijke initiatieven om iets te ondernemen. Er is veel mogelijk, op maat van het eigen budget en de eigen situatie. Van de aanleg van een haag tot het verwerven en de inrichting van een natuurgebied. Zelfs kleinschalige initiatieven kunnen een belangrijke impact hebben. Als ze maar doordacht en gericht gebeuren. Investerings in natuur hebben als voordeel dat er vrij snel zichtbare en tastbare resultaten zijn, en dat is belangrijk voor het draagvlak.

Investerings in meer natuur zijn belangrijk voor het behoud van de fauna en de flora, belangrijk voor het behoud van de natuurlijke diversiteit, en ook om de natuur ook voor toekomstige generaties veilig te stellen. Maar vooral: direct bereikbare natuur biedt de inwoners ook de mogelijkheid om in eigen omgeving tot rust te komen, te wandelen of te spelen.

Natuurgebieden spelen hun rol als natuurlijk overstromingsgebied, zorgen er voor dat het overstromingsrisico elders verkleint; natuur kan voor de noodzakelijke buffer zorgen tussen schijnbaar onverenigbare activiteiten. Natuur is multifunctioneel

Een prominente aanwezigheid van groenelementen is belangrijk voor de woonzone. Groen heeft een positieve impact op de leefbaarheid, de esthetica, de ruimtelijke ontwikkeling en de milieuhuishouding. En ja, dan gaat het over parken, stadsbossen en stadsrandbossen, maar minstens evenzeer over het detailgroen: laanbomen, verkeersgeleidend groen, perken, plantsoentjes, groendaken, gevelgroen... Ze dragen bij tot de realisatie van een groen netwerk. Ze zorgen voor een gezondere woonomgeving, scheppen kansen voor de ontwikkeling van stadsnatuur en vormen de noodzakelijke link met het buitengebied.

Stand van zaken

Het is in Kontich zeker niet anders dan in vele andere gemeenten: groen bij ruimtelijke planning komt meestal in laatste instantie aan bod, soms enkel als een pure aankleding van de infrastructuur, het schaamlapje voor de verstedelijking. Het wordt niet geïntegreerd in een ontwerpproces, -althans niet van bij de start ervan-, of wordt er soms om economische redenen, of omdat het schijnbaar niet compatibel lijkt, zelfs uit geschrapt.

Het tekort aan bereikbaar groen is schrijnend, vooral ook in Kontich. Het inbreidingsproces dat momenteel de woonkernen tot een niveau van verstedelijking brengt, biedt nauwelijks of nooit plaats voor recreatiegroen, nochtans een functie die inherent is aan de woonfunctie.

Op het vlak van toegankelijk bos scoren we al evenmin goed: bos neemt in Kontich slechts een marginale oppervlakte in, en hetgeen we aan bos hebben, wordt niet echt optimaal beheerd. Zelfs op een beperkte oppervlakte kunnen bossen vele rollen vervullen: de ecologische, sociale, educatieve, economische en milieubeschermdende functies van bossen zijn, -mits een toekomstgerichte visie-, perfect combineerbaar binnen één boscomplex.

Natuur, bos en woongroen vormen de meest aangewezen buffer tegen luchtverontreiniging en er gaat een positieve (matigende) impact van uit op het klimaat in de stad. Hoe meer groen, hoe beter de luchtkwaliteit, hoe beter lawaai gedempt wordt en hoe meer fijn stof gefixeerd wordt uit de atmosfeer. In een regio, zuidwestelijk gelegen van een belangrijke stedelijke en industriële agglomeratie, wordt dat aspect, -en, bijvoorbeeld, de correlatie met het voorkomen van allergieën-, wat al te dikwijls onderschat.

Het gaat niet goed met de Vlaamse natuur. De opeenvolgende natuurrapporten bevestigen steeds weer de verdere verschraling, de afname van de soortenrijkdom. Het aantal natuurgebieden stijgt langzaam maar zeker. Maar daartegenover staat maar al te vaak dat ze onder druk staan van activiteiten net daarbuiten, of van ongeoorloofde maar oogluikend toegelaten vormen van harde recreatie. Oude Spoorwegberm, Hessepoelbos, Zandbergen en Vuile Plas bevestigen maar al te spijtig deze trend. Een stand-still zou al mooi zijn, een actieve habitatbescherming, zoals op europees vlak al langer aan de orde is, het na te streven doel.

Bovendien houdt de vervlakking buiten de beschermde gebieden aan. De belabberde algemene milieukwaliteit, de versnippering van de open ruimte, heeft een enorme impact op de weinige natuur die er in Vlaanderen rest.

Nochtans zijn er veel mogelijkheden. Gemeenten die de moed opbrengen om er zelf geld in te investeren kunnen meestal trouwens ook veel Vlaamse en privé middelen aantrekken: middelen voor plattelandsontwikkeling, voor duurzame bedrijventerreinen, voor aankoop van natuurgebieden,...

Versnippering is één van de grote bedreigingen voor de Vlaamse biodiversiteit. Er is te weinig ruimte voor de natuur: de natuur is verbrokken, en teruggedrongen in te kleine gebieden. En er zijn nauwelijks kwaliteitsvolle verbingsgebieden.

Dat is ten dele een erfenis van de ruimtelijke ordening uit het verleden. En die kan niet zomaar ongedaan gemaakt worden. Maar dit betekent natuurlijk niet dat er niets kan gebeuren. Via een coherent ruimtelijke ordeningsbeleid, maar ook via doordacht groenbeleid.

Een langetermijnvisie op de natuurontwikkeling in de gemeente. Is er een goedgekeurd GNOP (gemeentelijk natuurontwikkelingsplan) in Kontich? Laten we ervan uitgaan dat het er is, en dat er inderdaad zaken van zijn uitgevoerd. Maar de noodzaak dringt zich echt wel op om het GNOP te evalueren, en te vernieuwen.

wat we belangrijk vinden:

1. vergroening van de openbare ruimte

Groenvoorzieningen horen volwaardig onderdeel van de woonruimte te zijn. Niet enkel “schaamgroen” om woongebieden van elkaar te scheiden, om de aandacht van lelijke gebouwen of industriezones af te leiden, om restgebiedjes op te vullen maar wel groen dat verbindt en dat de kwaliteit van de woonruimte verbetert.

Goed overleg tussen ontwerper, beheerder en gebruiker is essentieel. De gemeente heeft het recht en de plicht om voldoende openbare restructuur te eisen bij grote bouw- en verkavelingsprojecten; kan dit zelfs vastleggen als voorwaarde bij de vergunningen, en liefst nog voordien, bij de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Alle mogelijkheden voor het integreren van groenelementen moeten in overweging genomen worden: niet alleen grote projecten bij nieuwe verkavelingen, maar ook kleine groenelementen. Die kunnen zowel op initiatief van de overheid (laanbomen, perken, plantsoenen...) ontstaan, als door de inwoners, onder stimulans van die overheid bij particulieren (tegel- en daktuinen, geveltuinen).

De kwaliteit van het openbaar groen moet verbeterd worden. Zowel bij het beheer van het bestaande als bij nieuwe ontwerpen moet rekening gehouden worden met de verschillende functies en moet gestreefd worden naar een duurzame, mens- natuur- en milieugerichte aanpak. Beheersplannen volgens de -inmiddels gemeengoed geworden- principes van het harmonisch parkbeheer zijn echt geen overbodige luxe.

2. natuurvriendelijk en bereikbaar parkgroen

Opeenvolgende rapporten bevestigen dat de Vlaamse steden en gemeenten een groot tekort hebben aan bereikbaar groen. Een voorbeeld: onder bereikbare groene ruimtes wordt in het Gentse groenbeleidsplan verstaan dat binnen een afstand van 400 meter minstens 1 groene ruimte van meer dan 1ha ligt, en binnen de 800 meter minstens 1 groene ruimte van meer dan 10 ha. Richtnormen worden opgesteld over de behoefte aan groene ruimten in elke wijk. Deze normen vertrekken van de internationale behoeftenramingen aan groen in de stad: 30 m² groen per inwoner, verdeeld in wijkgroen op wandelafstand en stadsdeelgroen op grotere afstand.

Zelfs rekening houdend met de bereikbaarheid van het buitengebied, halen we dat in Kontich niet. In de voorbije jaren is hier geen positieve evolutie te merken. Het is natuurlijk niet gemakkelijk om op korte termijn iets te veranderen aan de bestaande ruimtelijke structuur. Maar zelfs tijdens de opmaak van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan zagen we ook in de meest recente projecten bijzonder weinig aandacht voor deze materie.

Parken moeten op de eerste plaats natuurlijk zorgen voor ontspanning en recreatie. Het zijn plaatsen waar 't rustig vertoeven is, waar kinderen kunnen spelen, waar mensen elkaar ontmoeten. De mens staat er centraal (edoch: een park is geen parking), maar niets sluit uit dat er daarenboven een natuurvriendelijke en ecologische invulling wordt nagestreefd. Mensen moeten oud kunnen worden in een harmonische woonomgeving, bomen moeten oud kunnen worden in een harmonisch beheerd park.

Streekeigen planten, geen pesticiden, aandacht voor natuurlijke successie, natuurverbindingen, mineralenbalans, professionele onderhoudstechnieken...even zoveel instrumenten kunnen de drempel tot het harmonisch beheren van parken en groen verlagen. Zo baseert de subsidiëring die is voorzien in de groene component van de cluster 'natuurlijke entiteiten' binnen de nieuwe samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling' zich quasi integraal op het harmonische gedachtegoed.

3. gemeenten moeten voor bos zorgen

Gemeenten kunnen en moeten bijdragen tot de realisatie van de Vlaamse beleidsdoelstellingen van bosbehoud en bosuitbreiding. Waar Kontich dikwijls nogal enthousiast de hogere beleidsdoelstellingen op het vlak van woningbouw en bedrijventerreinen onderschrijft, is dat enthousiasme wat al te vaak ver te zoeken als het gaat om de doelstellingen over het vrijwaren van open ruimte en bosuitbreiding. Nochtans zitten er in Kontich op dat vlak een aantal enorme potenties aan te komen.

Er is dringend nood aan meer bossen voor recreatie. Vlaanderen telt meer dan 15 miljoen bosbezoeken per jaar. En er is een groeiende vraag naar speelbossen. Op basis van een rondvraag in het jeugdwerk blijkt dat het aantal speelbossen minstens moet verdubbelen om aan de vraag te kunnen voldoen. Er zijn veel te weinig opengestelde bossen en deze bossen zijn te klein en te versnipperd om de recreatieve druk goed te kunnen weerstaan. De inrichting van een zone tot speelbos houdt bovendien ook in dat een aantal harde recreatieactiviteiten (motocross, extreme-biking, off-road,...) formeel moeten verboden worden. Een verbod dat overigens politieel moet worden gehandhaafd

De kansen voor Kontich en de buurgemeenten liggen op dat vlak bijna voor het rapen: er is het speelbosproject Zandbergen, en de lopende studie over het stadsrandbosproject Edegemse Hoek-Groeningen-Kapittelhoeve-Pannenbossen.

4. natuur in de tuin

De natuurvriendelijke tuin is een paradijs: niet alleen voor de mensen, maar ook voor de ontelbare planten en dieren die er groeien, rondscharrelen en wonen. Eén van de basiselementen van een natuurvriendelijke tuin is verscheidenheid: een gevarieerde beplanting en een beperkte oppervlakte gazon. En natuurlijk is zo'n tuin volledig meststof- en pesticidenvrij. De verscheidenheid heeft ook een positieve impact op het tuinafval.

Indien eigenaars van privé-groen (burgers, scholen, kloosters...) ervan overtuigd kunnen worden om hun tuin ecologischer te beheren en meer gevelgroen en groendaken aan te leggen, dan wordt trouwens ook een grote winst geboekt voor de woonkwaliteit.

De gemeente kan natuurvriendelijk tuinbeheer op diverse manieren aanmoedigen en promoten. Open tuindagen, compostmeesterwerking, aanleg van geveltuintjes... : de meerwaarde voor de natuur lijkt beperkt, maar als onderdeel van een groen netwerk hebben ze onmiskenbaar een belangrijke sensibiliserende waarde.

5. natuurgebieden

Het natuurgebied Oude Spoorwegberm vormt al jaren een vaste waarde in onze omgeving. Vuile Plas wordt dat, hopelijk, ook.

Door samen te werken maakt de gemeente gebruik van de expertise en kennis van de natuurverenigingen; natuurverenigingen zijn volwaardige gesprekspartners, en moeten ondersteund worden, niet alleen financieel en materieel, maar ook met de gepaste administratieve maatregelen die het beheerswerk begeleiden. Omdat het beheer gebeurt door vrijwilligers, wordt het lokale draagvlak voor de natuur versterkt.

Zo'n natuurgebied kan een ideaal instrument zijn om de bevolking nauwer te betrekken bij de natuur in hun omgeving. En als beheersprincipes die vorm kregen in het natuurgebied ook elders toegepast worden kan het een zichtbaar en tastbaar bewijs betekenen van de inzet en betrokkenheid van de gemeente.

6. natuur in landbouwgebieden, op bedrijventerreinen en in recreatiegebieden.

De gemeente moet ook de privé eigenaars en grondgebruikers aanmoedigen om de natuur ook op hun gronden alle kansen te geven. Dit kan in verloren hoekjes, of vaak zelfs volledig verweven met de hoofdbestemming van de grond. Vooral op industrieterreinen zijn de potenties zeer groot: er zou, bijvoorbeeld werk moeten gemaakt worden van het echt als dusdanig inrichten van de opgelegde buffergebieden.

Beheersovereenkomsten met landbouwers kunnen, bijvoorbeeld in het debat over het stadsrandbos, een belangrijke rol spelen. Dikwijls vormt de combinatie van natuurlijk beheerde oeverzones en bermen, lijn- en puntvormige landschapselementen, perceelsranden, e.d. met grondgebonden leefbare landbouw het ideale compromis in het kunstmatig opgeklopte conflict tussen landbouw en natuur. Landbouw kan zijn logische rol als beheerder opnemen, tegen marktconforme prijzen, niet enkel in landbouwgebied. Net zo goed liggen er mogelijkheden bij het beheren van natuurgebieden, wegbermen en restpercelen in industriegebied en sportzones.

7. groenbeleid

De complexiteit van natuur- bos en groenbeheer, de verwevenheid ervan met de ruimtelijke ordening, industrie en landbouw, maken dat zulk beheer echt niet kan zonder een gedegen beleidsvisie. Op basis van een GIS-gerelateerde groendatabank kan een pasklaar groenbeleids- en beheersplan opgemaakt worden, waardoor onderhoudskosten gedrukt worden, en toch de doelstellingen gehaald.

De gemeente moet een realistische groennorm invoeren, en in het groenbeleidsplan een scenario opnemen om die norm te bereiken. Dit kan door bestaande groenvoorziening op te waarderen en door bestaande groene zones met elkaar te verbinden. Nieuwe infrastructuurwerken moeten afgetoetst worden aan de visie op groenzones, en moeten ertoe bijdragen om de vooropgestelde normen te bereiken.

De gemeente moet ook de ecologische inrichting van privé-groen stimuleren, kan ook experimenteren met participatieve projecten. Door burgers te betrekken bij ontwerp, aanleg en beheer van openbaar groen kan beter tegemoet gekomen worden aan de wensen van de gebruikers en wordt de verantwoordelijkheidszin van burgers aangescherpt, evenals hun band met het groen.

Er bestaat geen strakke scheiding meer tussen cultuurgroen en natuur. Het vorige GNOP hield zich exclusief met "natuur" bezig, en dat is alvast één punt waarop het een herziening verdient. Dat ligt voor de nu startende legislatuur op tafel.

KERNACHTIGE RUIMTELIJKE ORDENING

gemeente en provincie, cruciale spelers in het ruimtelijke ordeningsbeleid

Beleid

Vlaanderen is geen toonbeeld van een goede ruimtelijke ordening. Lintbebouwing, versnipperde natuur- en bosrestanten, baanwinkels, verkavelingen in groen, verkeerd ingeplante bedrijvzones,... Die ruimtelijke wanorde veroorzaakt heel wat problemen. Door de verregaande versnippering van open ruimte komt de natuur onder druk. Omdat woon-, werk- en winkelgebieden te ver uit elkaar liggen en veel bedrijfsterreinen enkel via de weg bereikbaar zijn, neemt het (vracht)verkeer sterk toe. Omdat de bebouwing op het platteland zo versnipperd is, lopen de kosten voor nutsvoorzieningen zoals riolering of elektriciteitsvoorziening enorm op.

Toch lijkt het tij stilaan te keren. Een eerste kentering voor de ruimtelijke ordening kwam er eind 1997 met de goedkeuring van het "Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen" (RSV). Dit plan geeft de krachtlijnen aan voor de toekomstige ontwikkeling van de ruimte in Vlaanderen. Het structuurplan streeft naar een "open en stedelijk Vlaanderen": de steden en dorpscentra moeten aantrekkelijk worden en blijven om in te wonen, te werken en te winkelen. Tegelijkertijd moet de open ruimte zo goed mogelijk bewaard blijven en moeten natuur en bos meer kansen krijgen.

Ook de provincies en gemeenten hebben een belangrijke taak bij het realiseren van een duurzame ruimtelijke ordening. Een tweede kentering komt er hopelijk dan ook aan met de opmaak en vooral de uitvoering van de provinciale en gemeentelijke structuurplannen. In deze plannen moeten de krachtlijnen van het RSV verder uitgewerkt en gedetailleerd worden. In een gemeentelijk structuurplan moet aangegeven worden hoe men de leefomgeving in de eigen gemeente in de toekomst wil gebruiken en ontwikkelen. Volgens het decreet moet elk gemeentelijk structuurplan vertrekken van een "duurzame ruimtelijke ontwikkeling". Dat is volgens het decreet een "een ruimtelijke ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder het onmogelijk te maken ook in de behoeften van de toekomstige generaties te voorzien". De voorraad ruimte waarover we beschikken is immers beperkt. Als we nu te veel open ruimte gebruiken voor verkavelingen of bedrijvzones, kunnen onze kinderen en kleinkinderen die ruimte later niet meer gebruiken als landbouwgrond of natuurgebied. Als we mooie en waardevolle gebouwen laten verkrotten en daarna afbreken, kunnen de volgende generaties daar nooit meer van genieten. We moeten dus verstandig met onze schaarse leefruimte omspringen.

Stand van zaken

In uitvoering van het decreet ruimtelijke ordening beschikken vandaag alle provincies en een niet onaardig aantal gemeenten over een eigen structuurplan. Kontich hinkt wat dat betreft zwaar achterop ten overstaan van de buurgemeenten.

En toch is het voor een goed beleid terzake nodig dat alle instrumenten op mekaar afgestemd zijn: pas na goedkeuring van een structuurplan kan echt werk gemaakt worden van verordenende bepalingen in ruimtelijke uitvoeringsplannen. Vooral met op de achtergrond de afbakening van het grootstedelijk gebied, -en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden van ruimtelijke uitvoeringsplannen vanuit een hoger niveau-, is het doembeeld van een blijvend incoherente ruimtelijke ordening erg reëel.

Het is op zich zeer verwonderlijk dat er geen exacte cijfers bestaan over de nog bruikbare oppervlakte aan bouwgrondreserves en woningstock in Vlaanderen. Dat is immers basisinformatie om een goed ruimtelijk beleid te kunnen voeren.

Gemeentebesturen houden hierover amper informatie bij, en durven die weinige informatie ook wel naar eigen inzicht te manipuleren. Zo werd in het recente verleden kort na mekaar in Kontich twee mekaar tegensprekende woonbehoefte studies gebruikt ter verdediging van dan weer aansnijden van woonuitbreidingsgebied, en dan weer het realiseren van KMO-uitbreiding in woonzone.

Twee derde van de Vlaamse gemeenten beschikt niet over een inventaris van de onbebouwde bouwgronden in woonzones, hoewel gemeenten wettelijk verplicht zijn om zo'n inventaris op te maken en ze er zelfs subsidies voor krijgen. Die basisinformatie is onder meer noodzakelijk om te bepalen hoeveel en welke woonuitbreidingsgebieden verkaveld kunnen worden. Hoe kan bepaald worden hoeveel bijkomende bouwgronden er nodig zijn, als men niet eens weet hoeveel woonkavels er nog

braak liggen?

Een ander voorbeeld zijn bedrijvenzones. Er zijn weinig of geen gegevens over het aantal niet gebruikte percelen op bestaande bedrijventerreinen. Dat is noodzakelijk om een juiste behoefte te kunnen inschatten voor bijkomende bedrijventerreinen. Bovendien gaat nu heel wat economisch nuttige ruimte verloren.

Nu pas, op minder dan een jaar voor de start van een nieuwe legislatuur, ligt in Kontich een ontwerp-structuurplan ter discussie voor de Gecoro, en nadien voor het grote publiek. Het is op dit ogenblik moeilijk van dit plan een beoordeling te geven, laat staan de consequenties ervan in te schatten. We gaan ervan uit dat de definitieve opmaak en goedkeuring van het structuurplan een zaak is voor de legislatuur die nu van start gaat, en willen toch een aantal aandachtspunten op de voorgrond brengen.

wat we belangrijk vinden:

1. open ruimte voor natuur en bos

Bij de opmaak van de plannen moeten garanties ingebouwd worden voor het vrijwaren van natuurlijke structuur. Er moeten natuurgebieden voorzien worden en er moeten natuurlijke verbindingsgebieden aangeduid worden.

Er moet van bij het begin voldoende aandacht zijn voor de betrokkenheid van partners, timing en financiële middelen. Anders blijven de mooie plannen wellicht weer dode letter.

Versnippering is een van de grote Vlaamse problemen. Of het nu gaat om de aanleg van riolering, om het aansluiten op het aardgasnet of om het uittekenen van een natuurlijk netwerk: telkens stoten we op hetzelfde probleem, namelijk dat de Vlaamse bebouwing te verspreid is. En de open ruimte is te versnipperd. Het is hoog tijd om het tij te keren. Om de open ruimte te vrijwaren moet maximaal gebruik gemaakt worden van inbreiding: het benutten van bestaande industrieterreinen en woonzones, eerder dan het aansnijden of aanduiden van nieuwe gebieden. De beschikbare ruimte moet maximaal benut worden, en waar mogelijk moet er ook aandacht zijn voor meervoudig ruimtegebruik. Vooral op industrieterreinen kan enorm gespaard worden op ruimte en investeringen: gemeenschappelijke voorzieningen t.o.v. waterberging, afvalwaterbeheer, parkeerruimten, enz.

2. een kernversterkend beleid

Om een kernversterkend beleid in de praktijk te brengen, kan in een gemeentelijk structuurplan vooreerst onderzocht worden welke gebieden in aanmerking komen voor verdichting en inbreiding, hoe verdichting kan plaatsvinden, wat de randvoorwaarden zijn,... Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen gaat uit van een minimale bebouwingsdichtheid van 15 woningen per hectare in de kernen van het buitengebied en 25 woningen per hectare in stedelijk gebied. Het blijft op dit ogenblik koffiedik kijken wat de afbakening betreft van het grootstedelijk gebied, maar de huidige realiteit van woonverdichting in de Kontichse woonkernen doet een agenda veronderstellen waarbij de balans naar de verstedelijking overhelt.

Als dat zo moet, het weze zo. Maar minstens dienen in dat geval de noodzakelijke randvoorwaarden vastgelegd te worden in duidelijke bestemmingsplannen. In een RUP of BPA kunnen de concrete bebouwingsdichtheden en de concrete verhouding tussen open en bebouwd vastgelegd worden, het aantal bouwlagen, de harmonie met de bestaande situatie, het al dan niet innemen van de ondergrond, het respect voor bestaande elementen, enz.

De gemeente hoeft in de stedenbouwkundige evolutie van haar woonkernen niet de passieve rol te blijven spelen die ze tot nu toe had, die van vergunningverlenende overheid. De gemeente kan een actieve rol spelen in deze sector: zelf stedenbouwkundige projecten opzetten, ondersteunen of bijsturen via publiek-private samenwerking (PPS), het vergunningenbeleid, ontwerpwedstrijden waar het gaat om het opmaken van stedenbouwkundige ontwerpen die de ruimte intensiever gebruiken, zonder dat dit de draagkracht of de kwaliteit van de omgeving aantast, enz. Dit vereist dat nagedacht

wordt over nieuwe woonvormen en leefbare woonconcepten met aandacht voor groen en speelruimte, verkeersveiligheid, sociale menging,...

VERSTANDIG MOBIEL

mobiel? akkoord, maar dan wel veilig, gezond en leefbaar

Beleid

Gezonde lucht om te ademen, op straat lopen zonder voortdurend het risico te lopen onder een auto te belanden, zuiver water,...

Lokale milieuvervuiling heeft dikwijls te maken met verkeer. Veel problemen in de gemeente hangen samen met de mobiliteit: lawaaihinder, verkeersagressie, verkeersonveiligheid, luchtvervuiling... Die overstijgen in belangrijke mate de mogelijkheden en de bevoegdheden van de gemeente. Toch kan heel wat gebeuren. Vaak ook meer een kwestie van willen dan van kunnen. Dit bewijst het verhaal van de onbemande camera's op onveilige punten. Nadat er jarenlang verzet was tegen de onbemande camera's blijkt dat ze nu wel degelijk hun nut bewijzen.

Stand van zaken

Milieuproblemen zorgen in Vlaanderen in belangrijke mate ook voor gezondheids- of veiligheidsproblemen: denk maar aan het verkeer of de uitstoot van ozon en fijn stof.

In 2003 werd de EU-norm voor de bescherming van de volkgezondheid tegen fotochemische verontreiniging 65 dagen overschreden (MiRa-T 2004). Eén van de belangrijkste oorzaken van luchtverontreiniging in steden is het verkeer, en het fijn stof afkomstig van met name dieselloertuigen.

Kontich zit op een kruispunt van wegen, heeft een belangrijk aandeel in de KMO-bedrijvigheid van de regio, vervult op meerdere gebieden een centrumfunctie, akkoord, maar zit regelmatig met een congestie aan verkeer. Kontich heeft nog steeds geen goedgekeurd mobiliteitsplan, en laat nauwelijks mobiliteitseffecten onderzoeken bij nieuwe grote bouw- en verkavelingsaanvragen...

wat we belangrijk vinden:

1. alternatieven voor de auto

Je geraakt, tegenwoordig, met het openbaar vervoer sneller en goedkoper van Kontich tot in centrum Antwerpen. De ergernis, bij aankomst ginder, over die onvindbare parkeerplaats heb je dan ook niet meer nodig.

Dit is het soort boodschappen dat door de gemeente actief ondersteund moet worden. Net zoals, bijvoorbeeld, de campagne 'met belgerinkel naar de winkel', campagnes om autogebruik in de omgeving van scholen te ontraden, of om van parkbezoek geen 'parking'bezoek te maken. En net zoals de wetenschap dat nieuwe wegen ook bijkomend verkeer aantrekken.

Het zou de gemeente duidelijk moeten zijn dat het écht wel loont alternatieven voor het autogebruik te stimuleren, in het bijzonder het openbaar vervoer en de fiets. Investeren in trage wegen loont naar de lokale gebruiker toe, vooral in de wetenschap dat nieuwe autoverbindingen onvermijdelijk ook bijkomend verkeer van elders aantrekken (bijvoorbeeld: de vallei van de Edegemse Beek)

En van het één komt het ander: bij infrastructuurprojecten en heraanleg van wegen moet ook alle aandacht gaan naar het openbaar vervoer, de fietser en de voetganger.

2. trage wegen

Trage wegen zijn verbindingen of paden voor niet-gemotoriseerd verkeer. In tegenstelling tot "snelle" autowegen, zijn trage wegen in de eerste plaats bedoeld voor wandelaars en fietsers. Er zijn heel wat verschillende soorten trage wegen. Naast de officiële buurtwegen, zijn er ook wandelwegen in bossen, in natuurgebieden,

In het kader van het stadsrandbosproject worden ondermeer de oude buurt- en kerkwegels terug in beeld gebracht. Principieel, -in de mate dat ze geen ernstige hinderpaal vormen voor landbouwgebruik-, zijn dit de ideale routes voor fiets- en voetverkeer. Waarbij kan worden ingespeeld op de trend om het gebruik van trage wegen te herwaarderen en te bevorderen.

3. mobiliteitsplan

Op dit ogenblik beschikt de gemeente Kontich nog niet over een goedgekeurd mobiliteitsplan. En ook hiermee maakt ze het verschil met de omliggende gemeenten. Nochtans staat de gemeente voor belangrijke keuzes, en beschikt ze dus niet over de middelen voor een neutrale beoordeling daarvan.

Op dat vlak dient de gemeente dus een serieuze inhaaloperatie uit te voeren. Zeker als we weten dat in een dichtslibbende kern elk nieuw bouw- of verkavelingsontwerp zou moeten getoetst worden aan de realiteit d.m.v. een mobiliteitseffectenrapport, en dat daarvoor nauwelijks cijfermateriaal bestaat.

EEN SAMENWERKENDE GEMEENTE

geen (milieu)beleid zonder participatie

Beleid

Beleid en participatie gaan hand in hand. Milieuzorg en natuurbehoud vragen een inspanning van iedereen, en daarom is het belangrijk dat mensen 'mee zijn' en zelf ook voorstellen kunnen doen voor oplossingen en verbeteringen. De problemen waarmee we geconfronteerd worden zijn ook zo veelzijdig en verscheiden dat alle input welkom is.

Discussies over zaken die de mensen kennen, en die hen rechtstreeks raken, verhoogt de betrokkenheid. Het gebruik van pesticiden in eigen tuin, het gasverbruik met 8% terugschroeven, een park in de buurt... Wie kan of wil daar niets over zeggen.

Participatie en betrokkenheid zijn trouwens geen vanzelfsprekendheid. Zelfs op het niveau van een gemeente wordt dikwijls maar een zeer beperkte groep van de inwoners bereikt. Vooral voor technische aangelegenheden komt men telkens weer bij dezelfde beperkte groep van mensen, voor wie 'overbevraging' in de voorbije jaren een reëel probleem geworden is.

Maar participatie is dan ook een proces van vallen en opstaan. Participatie vraagt een doordachte en planmatige aanpak. Goede beleidsparticipatie wil zeggen dat de bevolking op een actieve manier betrokken wordt bij de beleidsvorming en -uitvoering. Participatie beperkt zich niet tot het toetsen van bepaalde ideeën of plannen. De klassieke infovergaderingen informeren maar zijn op zich geen vorm van participatie; hoogstens een onderdeel daarvan. Methodes bedenken voor een eigentijdse, doelgerichte participatie, dat zal wellicht één van de grootste uitdagingen zijn voor de volgende legislaturen. Maar alvast één zaak is zeker: als burgers en belangengroepen vanaf de startfase van een project een volwaardige stem krijgen, is meteen het noodzakelijke breder draagvlak gecreëerd.

De adviesraden, -en in dit geval de milieuraad-, staan klaar om in deze participatie hun rol te spelen.

Minstens even belangrijk als organisatie van de participatie zelf, is de manier waarop de gemeente in de dagdagelijkse werking met milieu en natuur omspringt. Het polsen naar meningen en ideeën over milieuthema's is totaal ongeloofwaardig als het bestuur op geen enkele manier enige ambitie ter zake toont. Of als eerdere plannen en beloftes in de kast zijn blijven steken.

Stand van zaken

In de voorbije jaren is er een grote stap vooruit gezet in de wettelijke omkadering van de participatie. In verschillende decreten zijn systemen voorzien voor openbare onderzoeken en raadpleging van het publiek. Met betrekking tot de informatieverschaffing betekende het decreet openbaarheid van bestuur een grote stap vooruit. Kontich heeft op dat vlak serieuze inspanningen gedaan om de bevolking bij het milieubeleid te betrekken: een degelijke website, gemakkelijk verteerbare informatie in het infoblad, acties voor het brede publiek...

Maar 't kan beter. Bij de opmaak van de beleidsplannen (GNOP, gemeentelijk structuurplan, BPA's, mobiliteitsplan, e.d.) wordt wat al te dikwijls de participatie beperkt tot het wettelijk voorziene minimum, de milieuraad kan wel adviezen geven (die in het beste geval ook meegenomen worden in de verdere uitvoering), maar wordt zelden om advies gevraagd. En conflicten hier en daar, in de communicatie met sommige bewonersgroepen, tonen aan dat er ook daaraan enig schaaftwerk mag gebeuren.

wat we belangrijk vinden:

1. toegang tot informatie

Zonder informatieverschaffing, geen participatie en betrokkenheid. De gemeente moet daarom actief informatie verspreiden over toestand en beleid inzake natuur en milieu in de meest uitgebreide zin van

de begrippen. Uit onderzoek blijkt trouwens dat op gemeentelijk niveau een grote vraag is naar "milieu-informatie".

Een actieve communicatiepolitiek is één ding. Anderzijds is het de plicht van een gemeente om burgers die zelf op zoek zijn naar informatie zo goed mogelijk te helpen. Het decreet openbaarheid van bestuur is de richtlijn, alles wat daarbovenop geleverd wordt getuigt van respect voor de burger. Geheime agenda's van het tegenovergestelde.

2. sensibilisering en participatie

De gemeente moet alle mogelijke inspanningen doen om de verschillende doelgroepen, zoals de gezinnen, de scholen, de bedrijven, de landbouwers... bij het milieu- en natuurbeleid te betrekken.

Op het vlak van participatie spelen de adviesraden een centrale rol. Op het vlak van natuur- en milieubeleid gaat het in het bijzonder om de plaatselijke milieuraad en om de GECORO. Voor een goede werking is het wel nodig dat het gemeentebestuur die raden alle kansen en het nodige vertrouwen geeft. De gemeente moet die raden de nodige ondersteuning geven, ze moet de relevante teksten op tijd doorsturen en ze moet de adviesraden feedback geven over wat er met hun eventuele opmerkingen gebeurt. Maar vooral: advies vragen van bij de start van een planningsproces.

De gemeente moet de bevolking tijdig op de hoogte brengen van plannen en in een vroeg stadium polsen naar voorkeuren en problemen. Het is aangewezen dat van bij de start van een nieuwe legislatuur hierover correcte afspraken worden op papier gezet.

3. doelgroepenbeleid

De gemeente moet bijzondere inspanningen doen om het gemeentelijk milieu-, natuur- en groenbeleid te vertalen naar de doelgroepen.

Dit kan onder andere door het (occasioneel) betrekken van andere raden en verenigingen dan die uit het milieuveld. Via de jeugdraden kunnen jeugdverenigingen en jeugdhuisen uitgenodigd worden om na te denken over afvalpreventie, energiebesparing, natuurlijke inrichting van terreinen... Hetzelfde kan trouwens ook ten opzichte van andere adviesraden, of individuele verenigingen.

Natuur- en milieu-educatie (NME) is moeilijk te organiseren per school. Het is alleszins de overweging waard, -mogelijk in de rand van het stadsrandbosproject- om een centraal steunpunt te organiseren (in samenwerking met buurgemeenten, Natuurpunt, PIME?) voor deze NME-activiteiten. Het GNOP suggereerde ook een peterschap van een school over de Mandoerse Beek, andere mogelijkheden komen wellicht automatisch aan bod.

EEN VOORBEELDIGE GEMEENTE

Degelijk bestuur als voorbeeld

Beleid

Van goede bestuurders mag men verwachten dat zij het voorbeeld geven. Als dynamische en efficiënte entiteit moet de gemeente een duurzaam consumptiepatroon vertonen, of het nu over consumptie van goederen, diensten of milieuruimte gaat.

Lokale overheden zijn een kleine, maar zeker niet onbelangrijke speler op de markt. Als zij consequent kiezen voor ecologisch verantwoorde technieken en processen kan dit een grote stimulans betekenen voor dit marktsegment.

De voorbeeldrol werkt op verschillende manieren. In de eerste plaats op de eigen werknemers, maar ruimer ook naar de bevolking in het algemeen.

Het is ook absoluut noodzakelijk om dit efficiënt te kunnen aanprijzen bij de eigen inwoners. Hoe geloofwaardig is een overheid die niet zelf toepast wat ze van haar burgers vraagt?

Geen efficiënt milieubeleid zonder een efficiënt en behoorlijk bestuur.

Een essentieel onderdeel van het milieu- en natuurbesluit ligt dan ook in het voortdurend verbeteren van de omkadering en de werkwijze. Dit betekent in elk geval dat de gemeente over een moderne administratie beschikt. Een administratie met voldoende mensen en middelen om de taken die de gemeente op zich neemt, naar behoren uit te oefenen.

De gemeente laat zich leiden door de algemene beginselen van behoorlijk bestuur: respect voor het gelijkheidsbeginsel, het rechtszekerheidsbeginsel en de zorgvuldigheidsplicht. Bovendien moeten beslissingen gemotiveerd zijn en de redelijkheidstoets doorstaan: ze mogen niet kennelijk onredelijk zijn.

Verder moeten de mensen weten wat de uitdagingen voor de toekomst zijn, en moet er een langetermijnplanning bestaan waarbinnen kortetermijnbeslissingen kunnen gekaderd worden, de kosten en de baten van het beleid moeten op een redelijke manier verdeeld worden, en wie de regels niet naleeft, mag er niet goedkoper en gemakkelijker vanaf komen dan wie de regels wel naleeft.

Stand van zaken

Veel gemeenten willen die voorbeeld-rol spelen. Dat wordt in veel milieubeleidsplannen expliciet gesteld, 't is in Kontich niet anders. Maar vaak blijkt het niet zo eenvoudig om dit ook helemaal waar te maken. Er is in de voorbije zes jaar al een hele weg afgelegd, maar er blijft nog veel ruimte voor verbetering.

De Vlaamse gemeenten en provincies hebben in de voorbije jaren een zeer grote vordering gemaakt op het vlak van dienstverlening en efficiëntie.

Al dan niet verplicht door de hogere overheden werden ook een groot aantal planningsprocessen opgezet. Het DABM (Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid) voorziet regeling in verband met milieubeleidsplanning en milieujaarprogramma. Dit alles maakt dat het milieubeleid duidelijker en meer geordend zou kunnen verlopen dan ooit tevoren. De hogere overheid heeft een milieuklachtenregistratie en –opvolgingssysteem in het leven geroepen, de gemeenten hebben toegang tot de meest verscheidene databanken en milieu-informatie.

De samenwerkingsovereenkomst voorziet financiële ondersteuning voor het realiseren van een milieu-instrumentarium.

wat we belangrijk vinden:

1. milieuverantwoorde aankopen

Een milieubewust aankoopbeleid is het minst dat je mag verwachten van een gemeente die dat ook probeert te stimuleren. Behalve een meer dan middelgroot administratief bedrijf (kantoorprodukten!) is een gemeente in wezen niet meer dan een groot huishouden, met een navenante consumptie van catering- en onderhoudsprodukten. Via haar aankoopbeleid kan de gemeente de markten in een ecologisch meer verantwoorde richting sturen. De wetgeving overheidsopdrachten staat perfect de invoering van sociale en milieuverantwoorde criteria toe bij aankopen.

2. Zuinig omspringen met energie en water

De gemeente moet spaarzaam omspringen met energie. Het gemeentelijk patrimonium kan gebouwd, verbouwd, herbouwd worden volgens normen die strenger zijn dan door de hogere instanties opgelegd.

Een energieaudit en energieboekhouding kunnen worden gebruikt om het energieverbruik binnen eigen patrimonium drastisch te verminderen. Bij aankopen moet het energieverbruik als criterium gehanteerd worden, net zoals prijs, veiligheid,...

De keuze voor hernieuwbare energie is de laatste jaren erg logisch geworden. Op z'n minst moeten de mogelijkheden tot participatie in dergelijke –kleinschalige- projecten zo snel mogelijk onderzocht worden.

De gemeente moet ook letten op haar waterverbruik. Bij nieuwbouw of verbouwing van het gemeentelijk patrimonium worden zoveel mogelijk waterbesparende toepassingen geïntegreerd. Een wateraudit wordt gebruikt om het waterverbruik te laten dalen. Infiltratie regenwater, hergebruik op de sanitaire voorzieningen, het invoeren van maatregelen om water te sparen zoals spaartoetsen op toiletten, spaardouchekoppen, spaarkranen, elektronische kranen, ... ;

3. Een gezonde en natuurvriendelijke gemeente

Het Vlaamse decreet van 21 december 2001 houdende de vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door openbare diensten in het Vlaamse Gewest verbiedt de openbare besturen om op het openbaar domein sinds 1 januari 2004 chemische bestrijdingsmiddelen te gebruiken, tenzij een afwijking op dit verbod werd aangevraagd. Een afwijking op het verbod wordt echter enkel toegestaan als het gemeentebestuur een reductieprogramma opstelt, dat de afbouw van chemische bestrijdingsmiddelen in het openbaar domein verduidelijkt.

De gemeente moet in de komende bestuursperiode resoluut gaan voor de correcte uitvoering van de reductieplannen. Daarbij wordt maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden die opgesomd staan in de handleiding 'Zonder is gezonder'.

4. Een afvalarme gemeente

En natuurlijk geeft de gemeente ook op het vlak van afvalvoorkoming het voorbeeld. Het materiaalgebruik van de gemeentelijke diensten wordt nauwkeurig opgevolgd en er worden initiatieven genomen om het verbruik te doen dalen. Wat je actief aanraadt voor privé-huishoudens, moet net zo goed haalbaar zijn voor het –ietwat groter- gemeentelijk huishouden.

5. Duurzaam bouwen

Bij bouwwerken en inrichting van de gebouwen maakt de gemeente gebruik van natuur- en milieuvriendelijk materiaal: hout van duurzaam geëxploiteerde bossen (in het bijzonder hout met FSC-label), natuurverven, breekpuin met COPRO-keuring...

Op het vlak van gebouwbegroening (gevelgroen, daktuinen, groendaken) en ecologisch groen kunnen gemeenten een voortrekkersrol spelen. Gemeenten kunnen bewijzen dat ecologisch groen ook mooi en functioneel kan zijn.

6. Plannen en beleid

Vanaf 2005 moet de gemeente overeenkomstig het decreet algemene milieubepalingen een milieubeleidsplan opstellen. Het is belangrijk dat dit gemeentelijk milieubeleidsplan zoveel mogelijk meetbare doelstellingen opneemt: Aantal hectaren natuurgebied, aantal km heggen, hoeveelheid restafval per inwoner, bespaarde tonnen CO₂... Via de gemeentelijke infokanalen, via de website of eventueel via het milieujaarverslag wordt er over de voortgang gerapporteerd.

7. De vervuiler betaalt

Bij het uitvoeren van het gemeentebeleid doet de gemeente zoveel mogelijk een beroep op het beginsel 'de vervuiler betaalt'. Dit is een duidelijk, eerlijk en efficiënt beginsel, dat op een ruime aanvaarding kan rekenen.

Dit sluit natuurlijk niet uit dat er correcties en vrijstellingen mogelijk zijn om sociale of andere redenen.

8. Handhaving

Een goed milieubeleid staat of valt met een goede handhaving. Voor de inwoners is het weinig motiverend de regels na te leven als anderen die regels telkens opnieuw ongestraft naast zich neer leggen.

De gemeente speelt op het vlak van afdwinging een belangrijke rol. De gemeentelijke milieudienst en dienst ruimtelijke ordening moeten specifiek tot taak krijgen inbreuken in kaart te brengen en op te volgen. Klachten van inwoners over eventuele inbreuken moeten serieus genomen worden, en op eenvormige wijze geregistreerd worden.

Milieucriminaliteit moet ook een centraal aandachtspunt zijn van de politiezones. Die moeten daarbij intensief samenwerken met o.a. de cel leefmilieu van de federale politie, met de mestbank en met de OVAM. De gemeente investeert tijd en middelen in de oprichting en exploitatie van de milieucellen van de politie.

Ook preventieve handhaving is belangrijk. Er moet meer toezicht gebeuren los van een klacht of ongeval, bvb n.a.v. een vergunningsaanvraag of bij de doorlichting van een bepaalde sector,... Gemeente en gewest spreken daarvoor een 'minimumniveau' (frequentie en kwaliteit) van preventief toezicht af en maken een planning op van de uit te voeren inspecties.